

Les mil façanes del setè art

Són els altres artistes del cinema. Els creadors de les grans façanes cinematogràfiques, que en temps passats aconseguien que el públic decidís quin film veuria. Ells hi posen la cara, però pintada. No són famosos, però creen fama.

"Em carregava els cartells a l'esquena i anava de la plaça d'Espanya fins al carrer de Provença a peu". Aquests van ser els primers passos professionals de Francisco García, veí de Barcelona, que ja ha celebrat les noces d'or amb el cartellisme de cinema. "Jo vaig començar a treballar quan tenia catorze anys i feia els cinemes Kursaal i Núria" –avui desapareguts.

Per a una d'aquestes dues sales fou el rostre de Ronald Colman, el primer que Francisco García omplí de color de carn. *Si yo fuera rey*, dirigit per Frank Lloyd l'any 1938, va ser el primer cartell que García recorda haver pintat. Ara, a punt de jubilar-se, García reconeix que encara el tornen boig els films de Walt Disney. Tant si es tracta de veure'n com de pintar-ne. I assegura que el coneixen tots els acomodadors de la ciutat.

La creativitat d'abans. Més que de cartells, als artistes, els agrada parlar de façanes. I de fet, això és el que eren les seves obres en l'època daurada dels cinemes a Barcelona, els anys 50. Un dels cinemes de Barcelona on Paco García més bé s'ho passava, era el Fantasio. En ocasió de l'estrena de *Psicosi* d'Alfred Hitchcock, ell i el seu equip van fer uns decorats per al vestíbul en tres dimensions. Al cinema Windsor, el decorat per a *La volta al món en 80 dies* va aixecar també molta expectació.

I és que el procés creatiu ha canviat. Tant Francisco García com el seu company de taller, Joan Sardà, que és unes generacions més jove, consideren que avui no hi ha creativitat en els cartells. Expliquen que, simplement, es tracta de copiar una fotografia que ja arriba triada. "Ara, fins i tot el material que et porten és dolent" es lamenta Sardà. "Nosaltres anàvem a la productora –afe-

Els creadors de façanes de cinemes han hagut d'abaratir costos a causa de la caiguda en picat de la rendibilitat.

geix García– i miràvem les col·leccions de fotografies per escollir la que més ens agradés. N'hi havia fins i tot del rodatge. I amb això fèiem el que volfem, érem creadors, hi posàvem la nostra imaginació". "I a vegades et feien anar a les primeres projeccions de la pel·lícula, abans d'estrenar-la a la seu de la productora", concreta Sardà.

L'altre gran canvi d'aquest ofici, ha estat la caiguda en picat de la rendibilitat. Abaratir costos i ampliar les activitats professionals

del taller han estat les úniques solucions per a poder tirar endavant. Mentre els pinzells comencen a criar panxa als pots, l'ordinador s'ha convertit en l'eina de treball. "Ha canviat l'exploració del cinema –explica Joan Sardà–. Els exhibidors obren multisales; a les multisales no hi ha façanes perquè els canvis de programació són molt ràpids, igual que l'amortització i, per tant, no té sentit de fer-hi una gran façana". Ara, als empresaris, els interessa que el públic vegi el mateix cartell d'una pel·lícula a l'autobús, al metro, a les revistes i al cinema. "És l'exhibidor allò que frena. No veu clar que el que es pugui gastar en una façana repercuteixi en el taquillaatge", afirma Sardà.

Per nostàlgia encara es fan algunes façanes. Però la majoria d'empresaris només demanen retolació. Avui dia, a Barcelona, només l'empresa Balanyà manté els conceptes clàssics del cartellisme: títol i dibuix. Però no s'hi pot perdre temps. Amb un marge de tres dies han de fer els cartells que faci falta, afirma García. No hi ha horaris. Ni futur, assegura Joan Sardà. Successors? "No. Perquè no pot interessar ningú. Absolutament ningú".

L'ofici estèril. "L'ofici meu crec que desapareixerà" comenta Rafael Ruiz, de cinquanta-set anys, l'únic creador de façanes cinematogràfiques en actiu de les Illes. "Els pocs que es poden interessar en això, vénen a veure si poden guanyar molts de doblers. I no

ARXIU

ARXIU

ja desaparegut: “Ara hi ha uns grans magatzems, on hi havia el cinema Born”, recorda Ruiz.

A Ciutat de Mallorca, com a la resta del país, les multisales han substituït les sales de gran aforament. Però Rafael Ruiz assegura que els empresaris continuen demanant-li façanes. “No ho fan per donar-me feina, sinó perquè els interessa, perquè la gent mengi pels ulls, com a la televisió. I com més xereca la pel·lícula, més propaganda”.

Temps i diners. Durant quatre dècades Rafael Ruiz també ha creat les façanes del Teatre Prin-

Dalt, panells de la inauguració el desembre de 1988 dels multicines a Palma de Mallorca. A l'esquerra i baix, fotos d'alguns cartells de Rafael Ruiz.

podem anar per aquí. Primerament, s'ha d'aprendre l'ofici, però és que no hi ha temps d'ensenyar-lo. Si ara vengués algú i volgués que jo l'hi ensenyàs, em costaria moltes hores, i jo vaig molt just de temps. Hauria de posar gent que m'ajudàs a mi i pagar-la bé. Aleshores jo no podria viure d'això”.

Rafael Ruiz ha dedicat quaranta anys de la vida a les façanes de cinema i teatre. Igual que en Francisco García de Barcelona, Ruiz destacava des de ben petit per l'habilitat que tenia amb el llapis. I també igual que Francisco García, va començar a treballar per a un cinema de Ciutat de Mallorca

ARXIU

ARXIU

ARXIU

**Les grans ciutats
dels Països
Catalans han vist
en silenci com les
grans façanes
de color
abandonaven
l'espai urbà.**

Dalt, els germans Víctor i Juan Vicente Misas al costat del seu oncle Vicente Gil Pérez de qui han après l'ofici. Baix, Víctor Misas, lliurat de ple a la seua feina.

cial de Ciutat de Mallorca, feina a la qual es va sumar la retolació de l'Auditori del Passeig Marítim. Amb els anys també han ocupat el seu temps el disseny d'aparadors, els dibuixos d'estores i la creació de logotips. Calia arribar a final de mes.

Per aquest motiu Ruiz lamenta de no poder dedicar a les façanes de cinema el temps que ell voldria. Ha de llimar al màxim el preu de la feina perquè els empresaris continuïn comprant i això significa també una percepció diferent de les hores. "En la feina pràcticament faig servir el mateix sistema de sempre –explica Ruiz–, però com que m'atropellen tant de temps –ha de ser d'un

dia per altre o al cap d'unes hores–, per força me les he hagudes d'enginyar. I potser aquelles mesclades tan perfectes que es feien a la cara, ara són més pinzellada, més efectiva i no tan artística. I és que són per mirar d'una distància prudential, no com un quadre a l'oli d'una exposició. Ara bé, en Robert Redford ha de ser en Robert Redford i na Sharon Stone ha de ser na Sharon Stone. No podem fer un bunyol".

La mateixa tarda que EL TEMPS entrevistava Rafael Ruiz, aquest havia de pintar en tres hores un cartell de *Secrets i mentides* de tres metres de llarg per dos d'alt. Això no hauria estat possible fa unes dècades, quan

Ruiz va començar a pintar. "Els materials han canviat. No hi havia pintures plàstiques. Les pintures, les fèiem nosaltres –assegura–. Es compraven els colors base en pólvores i s'havien de batre amb cola vegetal i aigua, i s'hi anaven afegint els colors fins a tenir el punt de color desitjat. Aquest procés necessitava per ventura una hora".

Dels milers de colors que aquest mallorquí va crear a cop de barreges, n'hi ha un que recorda especialment: l'aspecte avellutat de la capa del *Napoleón* de Sasha Guitri, film estrenat l'any 1955. Va ser la seva primera façana. "Això queda gravat", assegura.

El país de CIFESA. "Jo, de menut, eixint de l'escola anava al taller del meu oncle. Era un taller enorme. A mi, m'impressionava, perquè era el boom del cinema i hi havia sempre set o vuit nois treballant. M'impressionava aquell món". Són els primers records que Juan Vicente Misas té del cartellisme de cinema. El seu oncle, Vicente Gil, jubilat fa més de vint anys, era un dels creadors de façanes de cinema de València més destacats. A més, el seu pare era acomodador. Actualment, només Juan Vicente, de trenta-quatre anys i el seu germà Víctor, de vint-i-quatre, mantenen aquest sistema a València, on només resta un cinema que llueixi el cartell pintat a mà: el Cinema Serrano.

"Jo ho veia molt clar –explica Juan Vicente–. Des de petit era com allò de 'mare vull ser artista'. Doncs això mateix, però en pintura". Una volta acabat l'institut, Misas va estudiar a la Facultat de Belles Arts i es va especialitzar en escultura. Ara és mestre de manualitats d'educació especial. "Quan era xicotet, em deixaven fer alguna pinzellada i després, a poc a poc, em deixaren fer les lletres, la retolació...". Durant cinc anys, quan l'oncle es va jubilar, Juan Vicente va treballar amb un antic soci d'aquest. Als primers anys 80 es va fer càrrec del taller, i ara hi dedica les vesprades.

Víctor Misas, el germà petit de

Juan Vicente, també va destacar des de molt petit en l'art de les línies sobre paper. "De menut, i veient tota la família artista..., doncs imagina't. A més, com que mon pare treballava al cinema, de portar-m'hi sempre i de córrer per allà vaig viure molt els cartells". Víctor estudia a l'Escola d'Arts i Oficis i s'especialitza en el camp del disseny gràfic no artístic. Com el seu germà, també passa moltes vesprades al taller seguint l'ofici de l'oncle.

L'amor a l'art. La qüestió, pels germans Misas, és de continuar. "Econòmicament ja no compensa –argumenta Juan Vicente–. Si continuem és perquè ens fa pena que es perda la tradició. Potser els empresaris ho han deixat perdre un poc, perquè no entenc com València pot haver perdut tot allò que en una època havia promocionat, com les façanes de cinema. Per exemple, la del cinema Rex era de vuit metres. Ara t'has d'acostar al vidre per veure el cartell".

De fet, per Víctor i Juan Vicente es tracta, quasi, d'una distracció. "Teclejar, fer servir l'ordinador, et fa perdre l'hàbit dels pinzells. Per això m'agrada compaginar-ho", assegura Víctor. I Juan Vicente hi afegeix: "Continuem fent això perquè ens agrada, de tant en tant, embrutar-nos de pintura amb els pinzells i omplir el taller de colors".

L'ofici del cartellisme de cinema treballa amb la percepció, amb els sentits inconscients del tacte i de

ARXIU

Cartell de la pel·lícula 'Allò que el vent s'endugué' dirigida per Víctor Fleming. El cartell és obra de Rafael Ruiz.

la vista. Joga amb la sensibilitat del públic d'una manera que els sistemes de publicitat contemporanis no han pogut igualar per massa superficials. "L'impacte visual no és el mateix. Un cartell lluminós no crida l'atenció –afirma Juan Vicente–. Ara ja hi estem tan acostumats, que no ens atrau". Per aquest motiu els Misas consideren que caldria potenciar novament l'ús de la façana pintada a mà. Fer cas del retorn sempre cíclic de les modes i aprofitar el gust per l'artesanía que manifesta la societat. "En el cinema el cartell ja no és el centre d'atenció. És l'últim punt de la cadena. Abans la gent eixia, passejava i veia els cartells, que eren el reclam publicitari que feia decidir".

Tres de les ciutats més destacades dels Països Catalans han vist en silenci com aquelles grans façanes de color abandonaven

l'espai urbà. Ningú no en parla. Hi ha ningú que les trobi a faltar? I quants pobles no han perdut també aquesta imatge més càlida del cinema?

Només els germans Misas veuen una petita escletxa en la porta que es tanca. L'escletxa del forat del pany del qual només els empresaris tenen la clau. "Allò que va mal enfocat és pensar que el cartell és un art antic. No –assegura Juan Vicente Misas–. Jo pense, precisament, que el cartell pintat a mà podria ser ara molt més novetat que un de lluminós. Potser allò que convindria buscar és la manera de promocionar eixa faena. El cartell de cinema tant podria ser que morís com que, de cop, rebera un impuls i tornara a reviure. Tot depèn de com ho veja l'empresari".

Ruth Casals

Les confidències del comte de Buffon

Martí Domínguez Romero

La fictícia troballa, als soterranis del Museu d'Història Natural de París, d'unes memòries del comte de Buffon permet a Martí Domínguez reconstruir els fructífers escenaris del s. XVIII francès.

Premi Andròmina de Narrativa 1997.

Editorial 3i4
"Narratives 3i4", 58

La mort salobre

Xulio Ricardo Trigo

Pot una persona morir ofegada al cor de la ciutat de Compostel·la? Aquest és un dels interrogants que ha de resoldre Xurxo Fondo, un exguàrdia civil convertit en detectiu arran de la independència de Ligàcia.

Premi Ciutat d'Elx de Narrativa Antoni Bru

Editorial 3i4
"Narratives 3i4", 55

Correspondència I

(Carner, Manent, Riba, Pla, Espriu, Villalonga)

Joan Fuster

Al llarg de la seua vida, Fuster va mantenir una intensa correspondència (més de 30.000 documents) amb un nodrit grup d'intel·lectuals, polítics, escriptors, artistes, etc. Aquest volum recull part d'aquella correspondència, concretament la corresponent a figures de primera magnitud.

Editorial 3i4